

wat in leen ontvangen werd, soms met het dubbele moeten worden vergoed (Exod. XXII : 9), maar is hetgeen in bewaring gesteld werd, gestorven, verzeerd of weggedreven, dan moet de

en er een doodelijk verderf is, zoo zal men geven „ziel voor ziel“ (Exod. XXI : 22 en 23); 2°. heeft iemand valsheid betuigd tegen zijnen broeder, zoo zal hem worden gedaan, gelijk als hij zijnen broeder dacht te doen (Deut. XIX : 18 en 19); 3°. wie eenige ziel des menschen zal verslagen hebben, hij zal zekerlijk gedood worden; wie de ziel van eenig vee zal verslagen hebben, hij zal het wedergeven wie zijnen naaste een gebrek zal aangebracht hebben, gelijk als hij gedaan heeft, zoo zal ook aan hem gedaan worden (Levit. XXIV : 17—19).

Dat op het dooden van een mensch de *talio* staat, is zeker niet vreemd, nadat, als de aarde van de wateren van den zondvloed opgedroogd was, en de mensch op nieuw in de heerschappij over het geschapene wordt ingezet, nu, wijl ook met de zonde rekening moest gehouden worden, even algemeen als het voorafgaande, gezegd wordt: „Wie des menschen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mensch vergoten worden; want God heeft den mensch naar zijn beeld gemaakt.“ (Gen. IX : 6)

Overigens meent Schnell, t. a. p., bl. 38, dat lichamelijke belediging in den regel met geld werd geboet, en bij het nadeel, dat de zwangere vrouw trof, of door valsch getuigenis geleden werd, de *talio* op indirecte wijze werd toegepast, en in een zekere hoeveelheid slagen bestond, gelijk dit uitdrukkelijk voor het geval van twist was bepaald. (Deut. XXV : 1—3. Zie ook Exod. XXI : 29 en vlgg.)

Günther, t. a. p., bl. 54, schrijft: „Man hat... früher viel darüber gestritten, ob die mosaische Talion bei Körperverletzungen überhaupt wörtlich oder vielmehr bloss bildlich aufzufassen sei. Aber wenn man die letztere Ansicht wohl auch entschieden verwerfen muss, so darf man freilich sicher annehmen, dass das neben dieser Talion erlaubte Lösegeld, welches bei der Tötung absolut verboten war, meistens an die Stelle derselben getreten sein wird.“ Zeker ware het geen wonder, indien men van Günther's meening een geheel andere voorstelling erlangde, als men te zeer lette op hetgeen men bij den hoogleeraar Wildeboer, t. a. p., bl. 229, leest: „Sinds de heerschappij der Priesterwet geldt wel, wat velen beweerd hebben voor het Mozaïsche recht in het algemeen (zie o. a. Günther S. 54), dat de bepaling „oog om oog, tand om tand“ bij lichamelijke belediging in figuurlijken, niet in letterlijken zin moet worden opgevat.“ Zoo zoude het volgens Günther wezen?

Overigens geeft Dr. Wildeboer zelf deze constructie. Scherpe *talio* heerscht in het Verbondsboek (Exod. XXI : 24 en vlgg). Tijdens de tweede periode bestaat zij nog slechts zeer verzwakt; alleen voor het geval van valsche getuigenis (Deut. XIX : 16 en vlgg). Echter hebben de Priesters „ondanks de bedoelingen van den Deuteronomist het oude beginsel gehandhaafd. En zoo vinden wij na de Babylonische ballingschap in de Priesterwet (Lev. 24 : 19 vlg.) het oude *jus talionis* in zijn volle scherpe kracht terug.“ Ik durf niet beweren, dat deze voorstelling het historisch verband, gelijk zich dit Dr. Wildeboer denkt, meer aannemelijk maakt. Het *jus talionis* eerst goeddeels verdwenen, zou daarna herleeft zijn. Maar toen het schier geheel was opgeheven, bleef het voor valsche getuigenis toch bestaan, wijl dit — de grootste snoodheid was.

Voor het noemen van die twee lichaamsdeelen, welke in het „oog om oog, en tand om tand“ voorkomen, bestond, naar is opgemerkt, bepaalde reden. — Het oog geldt